

Ubi est, qui natus est rex iudaeorum

(kázání na den Epifanie, S102)

Kde je ten narozený král Židů? Jen se podívejte na toto zrození, kde se děje. „Kde je ten, jenž se narodil?“ Já však říkám, jako jsem už řekl vícekrát, že tento věčný zrod se děje v duši právě takovým způsobem, jako se děje na věčnosti. A děje se v bytí a podstatě duše.

A hleďte, už se hrnou otázky.

Ježto je Bůh ve všech věcech rozumně [přítomen] a je jim bližší nežli ta věc sama sobě, a přirozenější, a kde je Bůh [přítomen], tam musí i působit a sám sebe poznávat a ponášet své slovo, jakou zvláštní kvalitu má duše nad toto boží působení ve všem rozumném stvoření, v němž je Bůh také [přítomen].

Všimni si tohoto rozdílu: Bůh je ve všem podstatně, činně a mocně, on jediný je plnou silou duše. Všechno tvorstvo je stopou boží, avšak duše je přirozeně utvářeno podle Boha. A tento zrod musí tento obraz zkrášlit a zdokonalit. A počít toto dítě nemůže nic stvořeného, než jen duše. Je-li vpravdě v duši cokoli dokonalého, je to boží s ním jednotvaré světlo, čili milost, či blaženost, a to vše musí nezbytně společně s tímto zrozením sestoupit do duše a jinak tomu být nemůže. Kdyby v tobě bylo toto zrozeno, nalezeš všechnu útěchu, všechno dobré, veškerou rozkoš, bytí i pravdu. A když se s ním mineš, přijdeš o všechno dobro i blaženost. A cokoli tento zrod s sebou do tebe přinese, přináší čiré bytí a blaženost. A cokoli hledáš či miluješ vně mimo toto, pomijí; naber si toho, klik chceš a jak chceš, přesto to pomine. Ale toto jediné dává [trvalé] bytí, zatímco to ostatní pomijí. Avšak v tomto zrození budeš mít účast na božském dšení i na všech jeho darech. [Ostatní] stvoření, v němž není boží obraz, na tom nemá účast, neboť [božský] obraz duše náleží jedině tomuto věčnému zrození, které se svébytně a zvláštním způsobem odehrává v duši a děje se z působení Otce v nejnějnější podstatě duše, do níž nepronikne žádný obraz ani žádná síla.

Další otázkou je, jestliže se účinek tohoto zrodu projevuje v [samotném] bytí a v podstatě duše, zda to nastává u hříšníka, jakož i u dobrého člověka? Jaká milost nebo jaký prospěch je mi tím udělen, jestliže podstata duše je u obou stejná, vždyť i těm, kteří jsou v pekle, zůstává navěky jejich přirozená důstojnost?

Ale všimněte si tohoto rozdílu! To, co je vlastní tomuto zrodu, je, že se vždy odehrává nanovo a v novém světle. Vždycky přináší duši veliké osvětlení, ježto je povahou dobrého, že se šíří a musí šířit dál. A při tomto zrození se Bůh vlévá do duše tak, s takovou září, že světlo v bytosti a v podstatě duše je tak veliké, že se přelévá [i do jeho] sil a prýští z člověka navenek. Tak se stalo i svatému Pavlu, když ho navštívil Bůh svým světlem na cestě a promluvil k němu. Jistá podoba toho světla se projevila i navenek, že ji viděli jeho druhové, jak Pavla obklopuje.

A tak se dá u blažených mluvit o přemíře světla, jež je v základu [jejich] duše a vylévá se do těla a to je pak plné jasu. Něco takového nemůže nikdy obdržet hříšník, ani toho není hoden, neboť je naplněn hříchy a špatností, co je [vše] temnota. Proto se praví, že temnoty nepojmou ani neobsáhnou světlo. To je způsobeno tím, že cesty, jimiž by mělo dovnitř proudit světlo, jsou zavaleny a zablokovány nepravostí a temnotou, neboť světlo a tma se vzájemně nesnesou, [jsou] jako Bůh a stvoření. Má-li vstoupit Bůh, stvořené musí zcela ven.

A tohoto světla si je člověk dobře vědom. Kdykoli se obrátí na Boha, hned v něm zasvitne a rozzáří se světlo a dá mu poznat, co má dělat a co ne, i spoustu dobrých naučení o tom, o čem byl předtím nepoučený a čemu nerozuměl. Odkud a jak to víš? Nuže hleď! Tvého srdce se svět často dotýká a velice ho svádí. Jak k něčemu takovému může dojít, nežli nějakým osvícením? A je tak příjemné a radostné, že se ti zoškliví vše, co není Bůh nebo božské[ho původu]. Ponouká tě to k Bohu a uvědomuješ si mnoho dobrých podnětů, ale nevíš, odkud pocházejí. Vnitřní náklonnost nepochází od ničeho stvořeného ani z jeho popudu, neboť cokoli působí něco stvořeného, nebo k něčemu podněcuje, to vše pochází zevně. Ale podstaty se dotkne jenom tento účinek. A čím volněji se chováš, tím více nalézáš světlo a pravdu a jasněji rozlišuješ. Proto by žádný člověk nikdy v ničem nechybil, leč proto, že se vzdálil tomuto svému prvopočátku a chtěl si příliš pomáhat zvnějšku [vnějšími prostředky a silami].

O tom mluví svatý Augustin [, když říká, že] je mnoho těch, kteří hledali světlo a pravdu, ale jen venku, kde není. Ti nakonec dospějí až tak daleko, že se nemohou vrátit, ale také nevejdou dovnitř. A pravdu nenalezli, protože pravda je uvnitř, v podstatě a ne vně. Kdo chce nalézt světlo a rozpoznat pravdu, musí čekat a rozpoznat v sobě a ve své podstatě tento zrod; pak budou všechny [jeho] síly i s vnějším člověkem osvíceny. Jakmile se Bůh vnitřně dotkne [jeho] podstaty, hned dopadne světlo i na jeho síly a člověk okamžitě umí a dokáže více, nežli kdyby ho tomu někdo učil. Prorok říká: „Pochopil jsem více, nežli všichni, kdo mě učili.“

Hleďte, protože se nemůže toto světlo rozzářit v hříšníkovi, je zcela nemožné, aby se v něm odehrál tento zrod. Tento zrod se nesnese s temnotou hříchu, a také nenastává silou, ale v bytosti a podstatě duše.

A teď padne otázka: Kdyžžte Bůh Otec plodí pouze v bytí a v podstatě duše a ne v [jejich] silách, co tedy jim přísluší? Jaká je jejich služba – aby nečinně ležely jako ve svátek? A co je k tomu potřeba, když silou to nenastane? Na to se lidé často ptají.

Všimněme si tohoto rozlišení. Každý tvor koná svou práci za jistým účelem. Tento účel je na prvním místě při záměru a na posledním ve skutku. Bůh všemi svými skutky míří k blaženému konci – to jest k sobě samému, a [také] aby všemi silami dovedl duši k onomu cíli, to jest do sebe sama. A Bůh celé toto dílo koná

tím, že rodí v duši svého Syna, aby veškeré duševní síly dospěly právě k němu. Dbá jen na to, co je v duši a zve to vše k této hostině a k tomuto dvoru.

Avšak duše své síly rozprostřela a rozptýlila na místa svých účinků: schopnost vidět do oka, schopnost slyšet do ucha, schopnost mluvit do jazyka, a tudíž je její schopnost působit dovnitř slabší, neboť každá schopnost, jež je rozptýlená, je nedokonalá. Proto chce-li svými schopnostmi působit uvnitř, musí sebrat a shromáždit všechny své síly z jejich roztržitosti dovnitř. Neboť svatý Augustin říká, že duše je mohutnější, když miluje, nežli když je v těle, jemuž dává život.

Příklad: Byl jeden pohanský mistr a ten se věnoval početnímu umění. Věnoval se mu všemi svými silami, takže seděl v popelu, počítal a třibil své umění. Tu přišel jeden s mečem a nevěděl, že to je onen učitel, i řekl mu: „Honem pověz, jak se jmenuješ, nebo tě zabiju!“ Ale onen mistr byl tak hluboce pohřížen v sebe, že onoho nepřítel ani neviděl, ani neslyšel, ani si neuvědomil, co říká, ani se nedokázal vrátit do vnější skutečnosti natolik, aby mu řekl: „Jmenuji se tak a tak.“ A když na něj ten nepřítel dlouho a silně křičel a on neodpovídal, uťal mu hlavu. A to bylo proto, aby nabyl přirozeného umění. Oč více bychom měli být odpoutaní ode všech věcí a sebrat všechny své síly, abychom nazřeli a poznali jedinou nezměrnou věčnou pravdu!

Tedy seber všechny své síly, soustřeď všechny smysly, veškerý rozum i všechnu paměť, a obrať je k podstatě, kde leží skrytý tvůj poklad. A má-li to nastat, musíš ustát od veškeré činnosti a vstoupit v nevědění, máš-li toto najít.

A je tu otázka: Nebylo by ušlechtilejší, aby si každá síla ponechala svůj účinek a vzájemně si ve svých účincích nepřekážely a nečinily překážku ani Bohu? Nemůže ve mně být takového přirozeného poznání, jež by [něčemu takovému] bránilo, vždyť jako Bůh vše bez překážky poznává, právě tak činí i blažení. To je nezbytná otázka.

Znamenejte toto rozlišení: Blažení nahlížejí v Bohu určitý obraz a poznávají v něm vše. Právě tak nahlíží v sebe i Bůh a poznává v sobě vše. Nemusí se od jednoho odvracet k jinému, jako my. Kdybychom v tomto životě měli před sebou neustále zrcadlo, v němž bychom jediným pohledem nazřeli a poznali vše, nebylo by nám [při tom] konání ani vědění žádnou překážkou. Ovšem my musíme střídat jedno a druhé, a proto v nás nemůže být jedno, aniž by překáželo druhému, neboť duše je natolik svázána se svými silami, že s nimi proudí tam, kam ony, protože musí být u všeho díla, jež konají, a to soustředěně, neboť jinak by nic nedokázaly. Jestliže tedy bedlivě směřuje k vnějším věcem, musí být o to uvnitř nutně oslabena ve svých vnitřních účincích. K tomuto zrodu totiž Bůh chce i musí mít duši svobodnou, volnou, neobtěžanou. v níž nežije nic než jen On sám, a která na nic a na nikoho neočekává, než na něj sama.

Proto řekl Kristus: „Kdo miluje cokoli mimo mne a skládá účty otci a matce a mnoha jiným věcem, ten mne není hoden. Nepřišel jsem přinést na zemi pokoj, ale meč, aby vše vyťal: abych oddělil setru, bratra, dítě, matku, přítele, který je popravdě tvým nepřítelem.“ Neboť co je u tebe a v tobě skryto, je vpravdě tvým nepřítelem. Jestliže tvé oko touží vše spatřit, tvé ucho vše slyšet a tvé srdce vše pochopit, tvá duše musí být opravdu do všech těchto věcí rozptýlena.

Proto opravil jeden učitel, že když se chce člověk zaobírat nějakým vnitřním dílem, musí soustředit uvnitř všechny své síly, jakoby někam do koutku své duše se ukrýt před veškerými obrazy a formami, a tehdy teprve ho může vykonat. Tak musí dospět k zapomnění a nevědění. Musí být v tichu a mlčení, aby toto slovo zaslechl. Ničím tomu slovu lépe neposlouží, nežli tichostí a mlčením. Tehdy ho může zaslechnout a v nevědění správně pochopit. Když člověk nic neví, tehdy se mu ukáže a projeví.

A teď se klade otázka? Třeba někdo řekne: pane, vy kladete veškerou naši [naději a] spásu v nevědomost. Vždyť to je nedokonalost. Bůh učinil člověka, aby věděl; jak říká prorok: „Pane, učiň nás vědouce“ Kdekoli je nějaké nevědění, je také nedokonalost a marnivost ... [to je pak] člověk jako zvíře, jako opice, jako blázen.

To je pravda – pokud v onom nevědění setrvá. Člověk by tedy měl takto spíše dospět k přetvořenému vědění. A toto nevědění [také] nepochází z nevědomosti, ale z vědění. Tehdy se staneme vědouce z božského vědění a naše nevědění bude zušlechtěno a ozdobeno nadpřirozeným věděním. A když se takto udržujeme v trpnosti, jsme dokonalejší, nežli kdybychom byli činní.

Proto říká jeden učitel, že sluch je vznešenější nežli zrak, neboť více moudrosti nabudeme slyšením nežli zrakiem a více se jím ukotví v moudrosti.

O jednom pohanském učiteli se dozvídáme, že když ležel a chtěl umřít, jeho žáci před ním velice umně rozmlouvali a on již umíraje pozdvihl svoji hlavu, naslouchal jim a pravil: „Kéž bych se ještě naučil tomuto umění, abych se z něj mohl těšit na věčnosti.“ Sluch zvnitřňuje, zrak spíše zvnějšňuje; aspoň vidění samo o sobě. A proto se budeme na věčnosti mnohem více těšit blažeností díky sluchu, nežli díky zraku. Protože účinek slyšení věčného slova je ve mně, zatímco patření má svůj účinek vně. A [při] slyšení jsem trpný, zatímco [při] hledění činný.

Avšak naše blaženost nezávisí na našich skutcích, ale na tom, že jsme trpní [vůči] Bohu. Neboť jako je Bůh mnohem vznešenější nežli stvoření, tak je také boží dílo ušlechtlejší nežli moje. V nezměrné lásce vložil Bůh naši spásu v trpnost, protože my jsme spíše trpní nežli činní a nesrovnatelně více dostáváme, nežli dáváme. A každý dar způsobuje připravenost na další, nové obdarování, ba k vícerym darům. Každý boží dar rozšiřuje vnímavost a touhu dostávat více a větší [dary]. O tom mluví někteří učitelé, že v tom je duše rovná Bohu. Jako je Bůh neomezen ve svém dávání, i duše bere a přijímá neomezeně. A jako je Bůh

všemocný ve svých Činech, je i duše bezedná ve své trpnosti. Proto se také Bohem a v Bohu přetváří. Bůh bude konat a duše [to] bude trpně [přijímat]; on se v ní sám pozná a zamiluje si v ní sama sebe; ona [pak] bude poznávat jeho poznáním a milovat jeho láskou. A bude mít z [toho, co je] jeho větší blaho, než [toho, co je] její. A její blaženost tudíž více záleží na jeho skutcích nežli na jejích.

Svatého Dionýsia se jednou učedníci ptali, proč je Timoteus všechny předstihuje v dokonalosti. A tu Dionýsius řekl: Timoteus je muž, jenž snáší Boha. A kdo si toto dobře osvojí, předčí všechny lidi.

A proto není tvé nevědění vadou, ale tvou nejvyšší dokonalostí, a tvá trpnost je tvým nejvyšším vzepjetím.

A takto musíš odvrhnout veškerou vnější aktivitu a musíš umlčet své síly a schopnosti, máš-li se v tobě vpravdě odehrát tento [božský] zrod. A to, co se narodí, shleďáš v sobě. Vše, co najdeš někde jinde, musíš odvrhnout a zavrhnout.

Abychom odvrhli a opustili vše, co se tomuto narozenému králi nelíbí, nám pomoz ten, jenž se stal lidským dítětem proto, abychom se my mohli stát dětmi božími. Amen.